

Εισαγωγή στις Μεταφραστικές Σπουδές

Ενότητα 7 : Διαπολιτισμική μετάφραση και κειμενικά είδη

Ελένη Κασάπη

Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Αρχές διαπολιτισμικής μετάφρασης.
2. Άσκηση: ψευδοδιαφανείς, σύμμορφες λέξεις.
3. Ψευδοκείμενο.
4. Συμπέρασμα.
5. Σύνοψη.
6. Από τη θεωρία στην πράξη.
7. Πλουραλισμός στη λήψη αποφάσεων.
8. Ιστορικά.
9. Υποστήριξη μεταφραστικής πράξης.
10. Δημιουργική μετάφραση.
11. Βιβλιογραφία ενότητας.

1. Αρχές διαπολιτισμικής μετάφρασης

- Η μετάφραση πρέπει να δημιουργεί πραγματική ανταλλαγή δεδομένων, ισοζυγισμένη.
- Η μετάφραση πρέπει να σπάει φράγματα, να σπάει σύνορα γλωσσικά και πολιτισμικά.
- Μετάφραση και αμοιβαιότητα: να ανοίγει διάλογο μεταξύ του συγγραφέα και του αναγνώστη της μετάφρασης. Αυτό επιτυγχάνεται όταν ο μεταφραστής κάθε φορά που μεταφράζει αισθάνεται ότι ελέγχεται για τη μετάφρασή του.
- Μετάφραση και lifestyle: θα πρέπει να περνάει ο τρόπος ζωής, όπως παρουσιάζεται στο πρωτότυπο, και στη μετάφραση και να φτάνει μέχρι τον αναγνώστη της μετάφρασης.

2. Άσκηση: ψευδοδιαφανείς, σύμμορφες λέξεις

Λεξικές μονάδες στην ιταλική: sinedrio – sindrome – sinusia – epitetico – antisinuasta – erotologo – sintagmatico – atomo – paragogico – simbiosi – elibus – epimaco – aerologo – antipirico – pirofilo – cinofilo – eliografia – problema – fanatico – seticismo – scopo – tema – criterio – ecologico.

Λεξικές μονάδες στην ελληνική: εβραϊκή συναγωγή – σύνδρομο – τριαδική θεότητα – σχετικός με επίθημα – αντιτριαδική ερμηνεία θεότητας – σεξολόγος – συνταγματικός (γλωσσολογία) – άτομο (χημεία) – παραγωγικός (κανόνας, γλωσσολογία) – συνύπαρξη ειδών – όνομα τροπικού πτηνού – μετεωρολόγος με ειδίκευση στους ανέμους – αντιπυρικός – πυράντοχος – κυνόφιλος – ηλιογραφία – είδος ελικοπτέρου – πρόβλημα – φανατικός – σκεπτικισμός – στόχος, σκοπός – θέμα – κριτήριο – οικολογικός.

Οι λεξικές μονάδες που θυμίζουν ελληνικά νοήματα δημιουργούν δυσκολίες στη μετάφραση.

3. Ψευδοκείμενο

Κείμενο:

All'ultimo sinedrio di Unesco sull'AIDS hanno partecipato molti scienziati, rappresentanti di diversi campi scientifici. Hanno discusso su molti sintomi del sindrome ed hanno affrontato specialmente il tema della sinusia tra i portatori del sindrome. Al sinedrio è stata ben nota la presenza di alcuni molto fanatici ed epitetici antisinusiasti. Erotologi presenti al sinedrio hanno espresso il loro sceticismo in rapporto al valore sintagmatico delle proposte misure allo scopo di controllare il comportamento erotico o sessuale degli atomi. Non tutti i momenti erano paragogici e ce ne sono stati alcuni di dibattiti vivacissimi i quali hanno messo in difficoltà la simbiosi delle parti avversarie. Al punto epimaco del tema della sinusia, certi partecipanti sono arrivati fino al punto di chiamare aerologi gli antisinusiasti. Il sinedrio è stato organizzato a Como, gli stabilimenti erano costruiti secondo criteri antipirici con le più sofisticate materie pirofili. Per i cinofili erano previste sale di proiezione ed i seguaci di pittura moderna hanno goduto una meravigliosa mostra di eliografie. Moltissimi partecipanti hanno seguito programmi di gite organizzate in elibus, allo scopo di conoscere tutta la zona vicino a Como di interesse turistico ed ecologico.

4. Συμπέρασμα

- ✓ Η μεταφορά των νοημάτων δεν είναι αμοιβαία μόνον εξαιτίας της μεταφοράς των μορφών από μια γλώσσα σε μια άλλη.

5. Σύνοψη

- Συνεργασία φιλολόγων και ξενόγλωσσων καθηγητών στα σχολεία για τη διδασκαλία της μεταφρασμένης λογοτεχνίας.
- Κατανόηση πολιτισμού, προσέγγιση του πολιτισμού του πρωτοτύπου.

Κείμενα που έχουμε πραγματευτεί:

1. Κανονισμός πανεπιστημίου Μπολόνιας.
2. Απόσπασμα από το «Όνομα των φιδιών».
 - ✓ Περιγραφή πειράματος φοιτητών.
3. Προσέγγισή μας: μεταφραστικές δυσκολίες κατά τον Wilss και προτεραιότητες μεταφραστών.
 - ✓ Παροιμίες.

6. Από τη θεωρία στην πράξη

Συνειδητοποίηση γύρω από τα ζητήματα μεταφραστικής έντασης:

- Σχετικά με την προσπάθεια του κάθε μεταφραστή να είναι πιστός στο πρωτότυπο.
- Σχετικά με την προσπάθεια του μεταφραστή, μέσα από τον γλωσσικό πλουραλισμό που υπάρχει ανάμεσα στις δύο γλωσσικές κοινότητες, να αναγεννήσει ένα τελικό κείμενο όχι μόνο πιστό στο πρωτότυπο αλλά και αποδεκτό από την κοινότητα που θα διαβάσει τη μετάφραση.

Γλωσσικός πλουραλισμός = εικόνες κόσμου.

Οι εικόνες κόσμου διαφέρουν για τον συγγραφέα, τον μεταφραστή και τον αναγνώστη από κάθε πολιτισμό.

Θεωρητικό πλαίσιο (2)

Η διάσταση της προσωπικής αναπαραγωγής: πρέπει όταν μεταφράζουμε για να μπορέσουμε να μεταφράσουμε τις εικόνες του κόσμου από τη μία γλώσσα στην άλλη με σεβασμό στο lifestyle του πρωτοτύπου, με ρήξη των γλωσσικών συνόρων, με ισότιμη μεταχείριση του συγγραφέα του πρωτοτύπου και του τελικού αναγνώστη, με τη δεοντολογική δέσμευση ότι αυτά που μεταφράζουμε, ακόμη κι αν αυτός που θα το διαβάσει δεν ξέρει τη γλώσσα του πρωτοτύπου, να νιώθουμε ότι μπορούν να ελεγχθούν ανά πάσα στιγμή. Όλα τα παραπάνω είναι η προσωπική αναπαραγωγή των εικόνων του κόσμου από έναν γλωσσικό και πολιτισμικό κόσμο στον άλλο όπου πάλι εμπεριέχεται πλουραλισμός.

7. Πλουραλισμός στη λήψη αποφάσεων

Παραδείγματα:

1. Ο κύριος Πρύτανης.

✓ Ο Πρύτανης.

2. Σκληρίτσα.

✓ Σκληρούλα.

➤ Σεβασμός στο πρωτότυπο.

➤ Σεβασμός στον τελικό αναγνώστη.

➤ Σεβασμός στους μεταφραστές.

Αν οι επιλογές είναι σωστές, αποδεκτές δεν είναι σωστό να επιμένουμε κριτικά στην επικράτηση μιας άλλης, δικής μας.

8. Ιστορικά

Πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κάθε μετάφραση λογοτεχνικού κειμένου έπρεπε να είναι πιστό αντίγραφο του πρωτοτύπου, έτσι το δίλημμα της κατά λέξη ή της κατά σημασία μετάφρασης είχε πολύ μεγάλη βαρύτητα.

Σήμερα, η διδακτική της μετάφρασης είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό απελευθερωμένη από την κλασική λογοτεχνία.

Σε αυτό βοήθησαν πολύ: η κειμενογλωσσολογία, η σημασιολογία, η σημειωτική και γενικότερα όλα τα αντικείμενα διαπολιτισμικών σπουδών. Έτσι, μπορέσαμε να δούμε τη μετάφραση ως μεταφορά πολιτισμικού αντικειμένου.

Ιστορικά (2)

Όσα προείπαμε εφαρμόστηκαν σε λογοτεχνικά και τεχνικά κείμενα πολύ μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Από το '30 όμως στα θρησκευτικά κείμενα και ιδίως σε αγγλοσαξονικές μεταφράσεις της Βίβλου υπήρχαν πολύ ενδιαφέρουσες μεταφράσεις. Οι αγγλοσαξονικές ιεραποστολές μετέφραζαν τα κείμενα αυτά, για τον προσηλυτισμό ιθαγενών, σε τοπικές γλώσσες έτσι ώστε να είναι κατανοητά.

Π.χ. ο αμνός του Κυρίου μεταφράστηκε για τους Εσκιμώους ως η φώκια του Κυρίου μετά από πρόταση του Nida καθώς ήταν το μόνο ζώο που θα μπορούσε να πάρει την πολιτισμική θέση που είχε για μας ο αμνός.

- ✓ Η μετάφραση πέρα από το διαγλωσσικό μέρος χρειάζεται και το διαπολιτισμικό μέρος.

(*στη διάλεξη εκ παραδρομής αναφέρεται ο Newmark)

9. Υποστήριξη μεταφραστικής πράξης

Κειμενικά είδη:

1. Είδη που αποτελούν αντικείμενο της μεταφρασμένης λογοτεχνίας.
2. Κείμενα γενικής γλώσσας.
3. Κείμενα ειδικής γλώσσας.

Στενή, αυστηρή κατηγοριοποίηση – δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τα κείμενα που ταξινομούνται στην παραπάνω κατηγοριοποίηση είναι αντιστοίχως:

1. Θρησκευτικά, κινηματογραφικά, λυρικά, σύγχρονη και κλασσική λογοτεχνία, λογοτεχνία για παιδιά, επιστημονική φαντασία.
 2. Εφημερίδες, πληροφοριακές πηγές, διαφήμιση.
 3. Νομικά, οικονομικά, ιατρικά, φαρμακευτικά, θετικές επιστήμες, μηχανές.
- ✓ Ανάγκη να εξειδικεύεται ο μεταφραστής σε κάποιο είδος.

10. Δημιουργική μετάφραση

Σε όλα τα κειμενικά είδη είναι πολύ σημαντικό να γίνεται δημιουργική χρήση της γλώσσας. Θα πρέπει:

- Να είναι δημιουργική η κατανόησή μας.
- Να γνωρίζουμε πολύ καλά την ιστορία των ιδεών που κρύβει ένα κείμενο.
- Να γνωρίζουμε τον εννοιολογικό κόσμο που διέπει τα παράλληλα κείμενα που χρησιμοποιούμε.
- Να γνωρίζουμε τον βαθμό διαφοροποίησης των εννοιολογικών και οντολογικών κατηγοριών ως πολιτισμικά αντικείμενα μεταξύ πρωτοτύπου και γλωσσικής κοινότητας στην οποία μεταφέρεται το κείμενο.

Δημιουργική μετάφραση (2)

- Ν' αποφασίσουμε θεωρητικά και δεοντολογικά ποια διάσταση δίνουμε στην έννοια της ισοδυναμίας στη μετάφραση.
- Να ξέρουμε πού δίνουμε προτεραιότητα: στο πρωτότυπο ή στη μετάφραση, και τι είδους μετάφραση θέλουμε: κατά λέξη ή κατά σημασία;
- Να κατανοούμε σε βάθος την περίπτωση επικοινωνίας στην οποία αναφέρεται το πρωτότυπο.
- Να έχουμε διαρκή ενημέρωση σχετικά με τη μετάφραση και στη σύνταξη, στην αντιπαραθετική γραμματική ανάλυση, στην κειμενογλωσσολογία, στην κοινωνιογλωσσολογία, στην πραγματολογία και στην ψυχολογία.

11. Βιβλιογραφία ενότητας

- i. Κασάπη Ελένη, *Τετράδια εκπαίδευσης και αυτοεκπαίδευσης μεταφραστών: ενότητα 2: από την έρευνα στην πράξη*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2010.
- ii. Baker Mona, Malmkjaer Kristen, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, Routledge, London – New York, 1998.
[https://www.academia.edu/5675952/Routledge Encyclopedia of Translation Studies](https://www.academia.edu/5675952/Routledge_Encyclopedia_of_Translation_Studies) - text linguistics and translation (p.262).
- iii. Snell-Hornby Mary, *Translation Studies: an integrated approach*, John Benjamins Publishing Company, 1988.
- iv. Ζωγραφίδου Ζ., Κασάπη Ε., Σοφιανού Ο., *Μαθήματα Εκπαίδευσης Μεταφραστών Λογοτεχνίας*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2002.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ελένη Κασάπη.
«Εισαγωγή στις μεταφραστικές σπουδές. Διαπολιτισμική μετάφραση και
κειμενικά είδη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS237/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

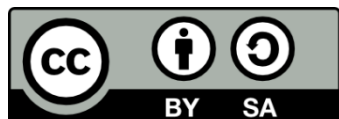
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ρουμανλή Ελένη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

